

Johannes geboren

Periodethema: De belofte vervuld!
Lukas 1: 57-80

a. De geboorte van Johannes (Luk. 1: 57–67)

UITLEG VAN DE TEKST

Gods belofte aan de oude priester Zacharias in de tempel wordt heerlijk vervuld. Na negen maanden wordt er een zoon geboren. Wanneer de burens en familie van Elizabeth dit nieuws horen, zijn ze met haar verblijd over wat de Heere aan haar heeft gedaan. Dat zij op hoge leeftijd toch nog een zoon ontving, is een teken dat 'de Heere Zijn barmhartigheid grotelijks aan haar bewezen had', dat God haar zeer genadig is geweest. De woorden van de engel Gabriël uit vers 14 gaan hier in vervulling: velen zullen zich over zijn (Johannes') geboorte verheugen.

Zoals alle wetsgetrouwe Joden, lieten ook Zacharias en Elizabeth naar het gebod van de wet van Mozes hun zoon op de achtste dag besnijden. Zo werd het jonge kind opgenomen in het verbond en deelde het in alle rechten en plichten die daaraan voor het Joodse volk waren verbonden. De besnijdenis gebeurde onder aanwezigheid van vele getuigen. De burens en familieleden hoeven niet naar de naam te raden. Het zal naar zijn vader Zacharias genoemd worden. Het vernoemen van een zoon naar zijn vader kwam voor, hoewel het meer gebruikelijk was om het naar de grootvader of iemand anders uit de familie te noemen. Misschien heeft men bij de keuze voor deze naam gedacht aan de gebeurtenis in de tempel en het feit dat hij op hoge leeftijd vader werd. Maar Elizabeth maakt tegen deze naam heftig protest. Haar kind moet niet Zacharias heten, maar Johannes, wat 'de HEERE is genadig' betekent. Zo had de engel het ge-

zegd, althans tegen Zacharias, maar hij zal dit wel via het schrijftafeltje aan zijn vrouw hebben duidelijk gemaakt. De omstanders zijn verbaasd over deze naam. Het is een naam die in heel de familie niet voorkomt! Ten einde raad wenken de burens en familieleden Zacharias om van hem te weten welke naam hij z'n kind wil geven. Uit het feit dat ze hem wenken, kan worden afgeleid dat hij mogelijk niet alleen stom, maar ook doof was. Het woord voor 'stom' uit vers 22 kan ook 'doof' betekenen. Op zijn verzoek krijgt hij een schrijftafeltje, zodat hij kan meedelen welke naam hij voor het kind in gedachten heeft. Zo'n schrijftafeltje was een met was bestreken houten plankje waarop met een stift geschreven of gegraveerd kon worden. Tot grote verwondering van de omstanders schrijft Zacharias op: 'Johannes is zijn naam'. Op het moment dat het woord van de engel in vervulling gaat (terstond: *parachrēma*) wordt de straf opgeheven en wordt Zacharias' spraak- en hoorvermogen hersteld. Het eerste wat hij na lange tijd uitbrengt is een loftuiting op God. Zijn aanvankelijke ongelooft heeft plaatsgemaakt voor een lofprijzing: Johannes is zijn naam, de HEERE is genadig, is zijn naam! Zijn mond wordt geopend en zijn tong losgemaakt. En het eerste wat Zacharias dan doet, is God loven. Deze wonderlijke gebeurtenissen boezemen de omwonenden ontzag in, 'er kwam vrees over allen'. In het hele gebergte van Judea wordt er over gesproken. En allen die het horen vragen zich af: 'Wat zal toch dit kindeke wezen?' Wonderlijke omstandigheden bij iemands geboorte werden in de Oudheid vaak uitgelegd als een teken dat zo iemand in zijn latere leven wel een heel bijzonder iemand zou worden. Ze verwachten iets groots van hem. Vers 66 wordt afgesloten met de opmerking dat de

hand des Heeren met Johannes was. Waarschijnlijk was dit ook te merken.

TER OVERWEGING

- Wanneer er een kind geboren wordt, mag er vreugde en dankbaarheid zijn aan de Heere. Hij heeft nieuw leven geschonken en het leven van de moeder gespaard. Soms moet een echtpaar lang wachten voordat ze een kindje krijgen. Dan is het wel een dubbel wonder en mag er dubbele vreugde zijn wanneer alles goed is met moeder en kind. Bij ons krijgt een kind bij de geboorte een naam en niet pas bij de doop, zoals in deze geschiedenis bij de besnijdenis. De geboortenaam wordt ook wel doopnaam genoemd. Wanneer kinderen een naam krijgen, worden ze vaak vernoemd naar een opa of oma, naar vader of moeder.
- Vraag het maar eens aan de kinderen naar wie ze vernoemd zijn, wat hun doopnaam is. Misschien zijn er wel die helemaal niet vernoemd zijn naar iemand uit de familie, zoals het kindje van Zacharias en Elizabeth. De naam Johannes heeft een prachtige betekenis: 'de HEERE is genadig'. God heeft Zijn genade aan Zacharias en Elizabeth getoond door hen op hoge leeftijd nog een zoon te schenken. Leg vooral op het volgende de nadruk: God is vooral genadig doordat Hij aan een wereld verloren in schuld Zijn Zoon schenkt, in Wie God ons genadig wil zijn. Van Hem is Johannes een voorloper is. Wie de Heere Jezus leert kennen, mag de rijke genade van God leren kennen. Dan ontvangen we vergeving van zonden en van de eeuwige straf en krijgen we vrede met God en eeuwig leven.
- Van de naam Johannes zijn vele andere namen af te leiden: Jan, Johan, Hans, Jannie, Hanneke, enz. Wat mooi als je een naam hebt met zo'n betekenis, maar bovenal wanneer je mag weten dat God ook jou genadig is, door de Heere Jezus. De hand des Heeren was met Johannes. De hand van de Heere is met allen die de Heere Jezus leren kennen door de Heilige Geest. Je bent dan veilig bij de HEERE. Zijn handen leiden, beschermen en bewaren ons dan.

b. De lofzang van Zacharias (Luk. 1: 67–80)

UITLEG VAN DE TEKST

De lofzang van Zacharias gaat grotendeels over de Messias en niet, zoals we uit het verband zouden verwachten, over Johannes. Alleen de verzen 76 en 77 hebben betrekking op hem. Zijn lofzang zijn geen eigen woorden. Zacharias profeteert, hij spreekt vervuld met de Heilige Geest, net als zijn vrouw Elizabeth in vers 41. De aanhef van Zachari-

as' lofzang is ontleend aan een veelgebruikte zinsede uit de Psalmen: 'Geloofd (geprezen) zij de HEERE, de God van Israël, gevolgd door het 'waarom van deze psalm'. Hier looft Zacharias Heere, de God van Israël, want Hij heeft bezocht, heeft omgezien naar Zijn volk, en verlossing teweeggebracht voor Zijn volk door de komst van de Messias. In zijn lofzang beperkt Zacharias de verlossing nog tot het Joodse volk: 'aan onze vaderen' (vers 72); 'Abraham, onze vader' (vers 73). Pas in de lofzang van Simeon klinkt ook nadrukkelijk het heil voor de niet-Joden. De verlossing staat hier in de voltooid tijd, terwijl alleen nog maar de voorloper van de Heere Jezus, Johannes, is geboren. Zacharias ziet hier met profetische ogen de verlossing al als een voldongen feit. Met 'een hoorn der zaligheid' in vers 69 wordt de Messias bedoeld. De hoorn is een beeld van macht en redding. De Heere Jezus is de sterke Held, Die ons kan en wil verlossen uit de macht van de boze. God heeft deze Verlosser gezonden, geboren uit het huis van David. Zoals God door Zijn profeten heeft gesproken. In vers 71 profeteert Zacharias over de verlossing van de vijanden, hij zal hier hebben gedacht aan de Romeinse bezetters. Ook dit had de HEERE beloofd door Zijn profeten. Om verlost van de vijanden en door genade verlost van zonde en schuld, door de Messias, de HEERE God te dienen. Vernieuwd van harte en leven eveneens door de Messias, Jezus de Heere! Met de geboorte van Hem vervult God Zijn belofte die Hij aan Israëls voorgeslacht heeft gedaan. De grond van het bezoeken (vers 68) ligt in Gods trouw. Hij heeft gedacht aan Zijn barmhartigheid, zoals Hij dat aan Abraham had beloofd. De inhoud van Gods eed aan Abraham vinden we in Gen. 22: 16-18 en betreft de belofte van een eigen land, nakomelingschap en uiteindelijk een zegen voor alle volken, zodat men verlost uit de hand van de vijanden Hem zou kunnen dienen zonder vreze, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem al de dagen van het leven. In heiligheid God dienen heeft te maken met de persoonlijke omgang met God. Het in gerechtigheid dienen ziet meer op de handel en wandel van iemand en dan ook vanuit de omgang met God. In vers 76 richt Zacharias zich in zijn lofzang tot zijn pasgeboren kind en profeteert dat Johannes een profeet van Allerhoogste genaamd zal worden. Voor het aangezicht van de Heere zal hij heengaan als wegbereider. Johannes bereidt de weg voor Jezus Christus, door aan Zijn volk kennis van de zaligheid te geven. Die zaligheid bestaat in de vergeving van de zonde. Hij krijgt dus in de eerste plaats een profetische taak. Dat 'vergeving der zonden' (vers 77) mogelijk is, is te danken aan de 'innerlijke bewegingen van de barmhartigheid van onze God' (vers 78). Kerst begint niet in de kribbe van Bethlehem, maar in Gods liefdeshart. Gods barmhartigheid is de diepste oorzaak van het ge-

ven van Zijn Zoon. Deze Zoon wordt in vers 78 'Opgang uit de hoogte' genoemd. Dat is een wonderlijke naam, want hoe kan iets uit de hoogte opgaan? In deze dubbele beweging zit de staat van Zijn vernedering en de staat van Zijn verhoging opgesloten. Hij kwam van alzo hoge. Hij kwam vanuit de hoogte in ons vlees en vernederde Zich tot aan het kruis en in de dood, om ons diep gevallen adamskinderen te kunnen verlossen en te brengen tot het hoogste goed. Toch ging Hij ook op. Met Pasen stond Hij op uit de doden. Hij is opgevaren ten hemel en zit aan Gods rechterhand. Toen is Hij uitermate verhoogd. En op de hoogste trap van Zijn opgang wachten we nog. Dat is Zijn wederkomst. In die wonderlijke naam 'Opgang uit de hoogte' ligt nog een andere dubbele beweging opgesloten. We zien hier niet alleen de twee staten van Christus, maar ook Zijn twee naturen. Als mens komt Hij op uit het geslacht van David, een rijsje uit de afgehouwen tronk van Isaï, en als God daalde Hij neer uit de schoot van de Vader.

Het doel van dit 'hoge bezoek' wordt verwoord in vers 79 en dat doel is tweëerlei. Allereerst heeft Hij ons bezocht 'om te verschijnen degenen, die gezeten zijn in duisternis en schaduw van de dood'. Duisternis en schaduw van de dood is een omschrijving van onze hopeloze situatie, waarin we vanuit onszelf zijn. Verdorven, verloren, schuldig en onder het rechtvaardig oordeel van God. In die nood is Jezus Christus gekomen. Om het verlorene te zoeken en zalig te maken. Voor elk die in het duister dwaalt, verstrekt deze Zon een helder licht. De Opgang uit de hoogte, de Heere Jezus Christus, is gekomen om de schuld te betalen, de zonde weg te dragen, nieuw leven te verdienen, licht in duistere herten te brengen. En wie in Hem gelooft, zal in de duisternis niet wandelen, maar het licht des levens hebben. Geloof, dat de Heilige Geest ook zo graag in kinderherten werkt! Christus is verschenen 'om onze voeten te richten op de weg van de vrede'. Van huis uit zijn wij mensen op 'oorlogspad!' In staat van oorlog met God en elkaar! Nu kunnen we vrede ontvangen door het bloed van Jezus Christus. Vrede genieten met God door verzoening van onze zonden. Helaas dwaalt iemand, die God in Jezus Christus mag kennen, zo vaak van deze weg af en de duivel probeert hem of haar een andere de oude weg te laten inslaan. Daarom is het nodig dat de Heere Jezus onze voeten richt op de weg van de vrede. Voor het eerst of opnieuw. Lukas sluit dit gedeelte af met de woorden dat hij voorspoedig opgroeit en gesterkt wordt in de geest. Hiermee overbrugt hij een periode van zo'n dertig jaar. Johannes wordt niet net als zijn vader priester, maar trekt zich lange tijd terug in de woestijn. Hij is een door God gezonden profeet, in de lijn van de oudtestamentische profeten. De Heere bereidt hem hier voor op de taak die hem wacht.

TER OVERWEGING

- Zie de verschillende lijnen die hierboven getrokken zijn naar het persoonlijke. Zacharia's lofzang is aan de kinderen ook goed uit te leggen aan de hand van het laatste vers uit de berijming. Ook de kinderen van de zondagsschool moeten kennis krijgen van de zaligheid. Daartoe was Johannes geroepen en ook wij die op de zondagsschool mogen vertellen! Duidelijk profeteert Zacharias wie de Messias is en wat Hij komt doen voor mensen die dat niet verdiend hebben.
- We zouden ook uit kunnen leggen wat de naam 'Opgang uit de hoogte' betekent. Verder is het belangrijk dat de kinderen weten waar Kerst begint (in het liefdeshart van de Vader en als gevolg daarvan in de kribbe van Bethlehem) en wanneer het echt Kerst voor ons wordt (we door genade met de kinderen knielen bij de kribbe in aanbidding en verwondering, denk hierbij aan Ps. 2: 7 berijmd).

GELOOFSLEER

Er wordt gesproken over vergeving van de zonden. Ter overweging artikel 23 van de Nederlandse Geeloofsbelijdenis:

Dat onze rechtvaardigmaking bestaat in de vergeving der zonden en toerekening der gehoorzaamheid van Christus.

Wij geloven dat onze gelukzaligheid gelegen is in de vergeving onzer zonden om Jezus Christus' wil, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is; gelijk David en Paulus ons leren, verklaarende de gelukzaligheid des mensen te zijn, dat God hem de rechtvaardigheid zonder werken toerekent. En dezelfde apostel zegt dat wij om niet, of uit genade gerechtvaardigd zijn, door de verlossing die in Christus Jezus is. En daarom houden wij dit fundament altijd vast, Gode al de eer gevende, ons vernederende en bekennende zodanigen als wij zijn, zonder iets van onszelven of van onze verdiensten te vermeten, steunende en rustende op de gehoorzaamheid van den gekruisigden Christus alleen, dewelke onze is wanneer wij in Hem geloven. Die is genoegzaam om al onze ongerechtigheden te bedekken, en ons vrijmoedigheid te geven, de consciëntie vrijmakende van vrees, verbaasdheid en verschrikking, om tot God te gaan, zonder te doen gelijk onze eerste vader Adam, dewelke al bevende zich met vijgenbladeren bedekken wilde. En voorwaar, indien wij voor God verschijnen moesten, steunende op onszelven of op enige andere schepselen, hoe weinig het ook ware, wij moesten (helaas) verslonden worden. En daarom moet een iegelijk zeggen met David: Heere, ga niet in het gericht met Uw knecht; want niemand die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn.

Daarbij ook vraag en antwoord 1 van de Heidelbergse Catechismus:

Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?

Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar van mijn getrouwe Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij van de duivel verlost heeft, en alzo bewaart, dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.